

KERKELUK LEVEN

Niet geslaagd.

In „De Heraut“ van 15 Mei j.l. geeft Prof. Dr H. H. Kuyper een tweede artikel „Nieuw Kerkrecht“, ten gevolge op dat in „De Heraut“ van 1 Mei j.l., en zet hij zijn betoog voort, zoowel om af te wijzen de qualificatie van „nieuw“ bij het in April door de Classis Drachten van onze Gereformeerde Kerken in terzij-schuiving en overheersing van den kerkeraad, ook van de door haar niet schorsingswaardig geachte minderheid van dien kerkeraad, van de Gereformeerde Kerk te Drachten toegepaste kerkrecht, als om de geoorlooftheid van zulk handelen der Classis Drachten aan te toonen.

Hij is in dat betoog niet geslaagd.

Vooreerst niet, omdat hij geen Schriftbewijs voor de rechtmatigheid van zulk terzij-schuiven en overheerschen van eenen kerkeraad door eene meerdere kerkelijke vergadering levert, noch dat ook maar tracht te leveren, noch dat kan leveren.

In de tweede plaats niet, omdat hij evenmin uit de grondbeginselen van het Gereformeerde kerkrecht het recht van meerdere kerkelijke vergaderingen tot zulk handelen aanwijst, of daartoe eenige poging doet, of dat kan aanwijzen.

En op dezen tweevoudigen grond voor dit recht komt het bij zulk handelen aan. Wat men als voorbeelden van handelen door vroegeren of lateren zoude kunnen aanvoeren, en als uitspraken van welke personen en welke vergaderingen ook zoude mogen bijbrengen, wanneer men niet uit de Heilige Schrift en uit de grondbeginselen van het Gereformeerde kerkrecht zoodanig recht bewijzen kan, hebben al die voorbeelden en uitspraken geene bewijskracht. Menichen hebben zooveel gedaan en gezegd, dat niet overeenkwam met recht en waarheid. Ook vrome menschen en Godsdienstige vergaderingen. Daarom moeten hun daden en woorden eerst getoetst worden aan Gods Woord. Vgl. ook art. 7 van onze Geloofsbelijdenis.

In de derde plaats is Prof. Dr H. H. Kuyper in zijn betoog niet geslaagd, omdat hij bij het aanvoeren en bijbrengen van voorbeelden en uitspraken, nagelaten heeft niet alleen dien toets van Gods Woord en van de beginselen aan te leggen, en in het licht te stellen, dat zij uit de rechte beginselen of grondbeginselen volgden en daarmede accordeerden, maar ook verzuimd heeft te rekenen met de historische omstandigheden, onder welke die daden verricht werden, en met de beschouwingen over kerk en staat in vroeger tijden, en de beteekenis daarvan voor het doen en spreken onzer Vadersen te dezer zake. Waren b.v. de oude Concilies, waarop hij de Dordtsche Synode zich laat beroepen, vrij van de staatsmacht, en niet veelszins of instrument van, of overheerscht door, de staatsmacht? Schrijft niet de Dordtsche Synode zelve in het vonnis, door Prof. Dr H. H. Kuyper van haar aangehaald: „en gesterkt door de autoriteit der Hoog Mogende Heeren Staten Generaal“? Bij welke woorden Prof. Dr H. H. Kuyper juist veelbeteekenend de door hem aangebrachte cursivering achterwege laat. In dat vonnis wordt later tot de overheid gezegd: „Also bidt zij deselve seer goedgunstige Heeren ernstelijk ende ootmoedelijk, dat hare Hoog: Mog: dese heylsamen leere, die van de Synodus seer ghetrouwelick na 't woort Gods ende de over-een-stemminghe der ghereformeerde kerken uitgedrukt is, alleen ende suver in hare landen openbaerlic gelieve te doen leeren, alle oprijpende ketterien ende dolingen weeren, de ongeruste ende oproerige geesten bedwingen, haar ook voortaan als ware en goedertierene Voerster-Heeren ende beschermers der kercke voortvaren te vertoonen...“ Wil Prof. Dr H. H. Kuyper ook deze woorden als voorbeeldig en gezaghebbend voor ons en voor ons kerkelijk handelen laten gelden? En zoo niet, is het dan met zijn beroep op de door hem uit dat vonnis aangehaalde woorden wel in orde?

Men hield destijds de zaken van kerk en staat niet recht uit elkander, deels als gevolg van de algemeen heerschende denkbeelden toen over de verhouding van kerk en staat; gebruike voor zich ook wel de staatsmacht; en wilde die, wanneer dat nuttig scheen, ook wel in kerkelijke zaken laten ingrijpen, zooals nog uitkomt in de boven van de Dordtsche Synode aangehaalde woorden. De historische opkomst van de Republiek der vereenigde Nederlanden werkte hierin evenzeer na. Daarom moet bij de voorstelling van het doen onzer Vadersen ter zake van de nu in discussie zijnde quaestie gerekend worden met hunne beschouwing over de verhouding van kerk en staat, en moet de beteekenis daarvan in het licht gesteld worden. En deswege mag te minder de critiek der beginselen bij de voorstelling van het doen onzer Vadersen nagelaten worden, vooral wanneer dat doen aan ons ten voorbeeld gesteld wordt. Die onmisbare critiek heeft Prof. Dr H. H. Kuyper echter ook hier weer ter zijde gelaten.

Ware voorts de zaak uit historisch en dogmatisch gezichtspunt zoo duidelijk en eenvoudig, als Prof. Dr H. H. Kuyper het hier tracht voor te stellen, dan moest wel de vraag opkomen, hoe het dan stond met de historische en dogmatische kennis van Dr A. Kuyper Sr, Dr F. L. Rutgers, Dr H. H. Kuyper vóór 1923, en van anderen destijds? We behoeven ons desbetreffend echter niet ongerust te maken. De fout zit in het gebrek aan juiste onderscheiding bij Prof. Dr H. H. Kuyper te dezer zake, en aan zijne daarmede samenhangende foutieve voorstelling der dingen.

Ik kom daarop terug, maar maak vooraf nog de opmerking, dat wanneer Prof. Dr H. H. Kuyper in zijne aanhaling de Dordtsche Synode zich laat beroepen op de synoden van vroegere tijden: „naevolgende ook de voetstappen van alle wettelijke soo oude als nieuwe Synoden“, dit beroep ten aanzien van de oudste, en ook volgens Voetius, Pol. Eccl., ed. Rutgers, blz. 326, alleen onfeilbare, vergadering te Jeruzalem, in Hand. 15 en Gal. 2 vermeld, slechts gelden kan wat de leerbeslissing betreft, niet van censurbepalingen en maatregelen ter uitvoering van eventuele censurbepalingen, omdat die vergadering juist zulke bepalingen niet heeft ontworpen, noch dergelijke maatregelen genomen. Daar wordt dus juist gemist, waarom het nu gaat: censuurmaatregelen en censuurtoepassing door meerdere vergaderingen ter schorsing en afzetting van ambtsdragers buiten den kerkeraad om en over den kerkeraad heen.

Maar in de vierde plaats is Prof. Dr H. H. Kuyper in zijn betoog niet geslaagd, omdat hij niet voldoende onderscheidt, en de quaestie, waarom het nu gaat, met andere verward, en aldus met bewijzen aankomt, die in ander opzicht van kracht mogen zijn, maar niet in de zaak, die nu in behandeling is. Dit blijkt uit zijn beroep op de Westminsterse Confessie, op de Synopsis, op Dr A. Kuyper, zelfs uit dat op Dr F. L. Rutgers, en uit zijn geschermd met Independentisme.

Dit laatste is hier in het geheel niet bij betrokken. Dat kan uit geen enkel stuk, althans van mijne hand, ook maar met een schijn van recht aangetoond worden. Ik heb duidelijk genoeg den Goddelijken plicht tot kerkverband voorgesteld, en den plicht om zich aan de onderling door de kerken overeengekomen en vastgestelde kerkenorde te houden. Het gaat niet over het recht van de meerdere vergaderingen om eventueel te oordeelen, en schorsingswaardig te verklaren, en zoo noodig ook een vonnis uit te spreken of te vellen. En ook bovendien niet over den plicht van eenen kerkeraad om een door de meerderheid eener meerdere vergadering genomen besluit tot schorsing of afzetting uit te voeren naar art. 31 K.O., behalve de uitzondering daar genoemd, en met het recht van appel op eene meerdere vergadering.

Maar het gaat om de tegenstelling: Gereformeerd kerkrecht, of hiërarchie, opperbestuur. De quaestie betreft de vraag naar de uitvoering van een oordeel van meerdere vergaderingen: of eene meerdere vergadering volgens Gods Woord en het Gereformeerd kerkrecht zelve die uitvoering ter hand mag nemen op die wijze, dat zij den kerkeraad wetschijft, en zich in diens plaats dringt, en doet wat des kerkeraads is?

Dat alleen is hier de quaestie.

Zulk doen is hiërarchie, menschelijke aanmatiging, en gaat in tegen het Gereformeerd kerkrecht en tegen de kerkenorde.

Daarbij is het geene quaestie van formalisme, maar, wanneer men aldus handelt, van materiële schennis van de kerkenorde; vgl. K.O. artt. 85, 79, 31. En daarna heeft de Classis Drachten zich schuldig gemaakt.

Het gaat er in mijn artikelen niet over, of de geschorsten zich metterdaad schorsingswaardig hebben gemaakt. Uitdrukkelijk heb ik mij van den beginne daarover geene uitspraak veroorloofd. Dat kan door de meerdere vergaderingen uitgezocht, en bij appel, nader beoordeeld worden. Prof. Dr H. H. Kuyper echter heeft zich daar wel over uitgelaten, blijkbaar afgaande op voorstellingen van Classisdeputaten, die hem kwamen raadplegen, en zonder eerst ook het wederhoor toe te passen. Zie „De Heraut“ van 1 Mei j.l.

En het gaat er niet over, of eene meerdere vergadering eene uitspraak mag doen. Elk die van eene zaak op de hoogte is, mag zich een oordeel vormen, en dat oordeel eventueel uitspreken. Eene meerdere vergadering mag en moet zelfs in bepaalde gevallen oordeelen en vonnis vellen. Dat staat duidelijk in de Kerkenorde, artt. 31, 79.

Maar de vraag is enkel: mag eene meerdere vergadering eenen kerkeraad terzijdschuiven, overheerschen, zich in diens plaats stellen, en doen wat des kerkeraads is?

Daarop zegt het Gereformeerde kerkrecht: neen.

En daarop zegt de Kerkenorde: neen.

En dat wel te doen is hiërarchie, opperbestuur.

En dat te leeren is het Gereformeerde kerkrecht prijsgeven, en de hiërarchie aanbevelen en bevorderen.

Hoezeer nu Prof. Dr H. H. Kuyper bij dit zijn betoog de dingen niet voldoende uit elkander houdt en verward, en daarom met de door hem aangevoerde bewijzen meermalen juist niet bewijst, wat hij zou moeten bewijzen, n.l. het recht der meerdere kerkelijke vergaderingen om kerkeraden en kerkeraadsleden terzijde te schuiven, en zelve in hunne plaats te treden, kunnen we zien, als hij zich in „De Heraut“ van 1 Mei j.l. beroept op de Westminsterse Confessie, Cap. XXXI, art. 3. Want daar wordt zelfs met geen woord over zulk daadwerkelijk ingrijpen van meerdere vergaderingen gesproken, doch slechts gezegd, wat behoort te worden erkend en gedaan. Er staat: „Synodorum et Conciliorum est controversias fidei et conscientiarum casus, ministerialiter quidem, determinare; regulas ac praescripta quo melius publicus Dei cultus ejusque Ecclesiae regimen ordinetur constituere; Querelas de mala administratione delatas admittere, deque iis authoritative decernere. Quae quidem decreta et decisiones, modo verbo Dei consenserint, cum reverentia sunt ac submissione excipiendae; Non quidem (Zie vervolg op blz. 308.)

Erherstel voor den Hemelvaartsdag.

Onder de Christelijke Feestdagen is de Hemelvaartsdag „bij broederen laag geacht“! Niet alleen dat het kerkbezoek op dezen dag maar heel, heel matigjes is, maar het geloof is weinig met de centrale beteekenis van dezen glorieuzen gedenk-dag bezig. Dit is een véég teken!

Want de woorden der belijdenis: „Opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods“ zijn juist van zulk een unieke beteekenis voor heel onze waardeering van dit aardse leven. In deze belijdenis spreek ik uit: Ik geloof een wereld Gods. Ik geloof een koninkrijk Gods! In het licht van deze belijdenis kunnen wij het leven niet meer in twee stukken knippen, maar is dit leven ons heilig land! Zoo hebben de apostelen het verstaan. De Paaschboodschap vond hen nog in droefheid en menigvuldigen twijfel, maar van den Olijfberg keerden zij weder met groote blijdschap. De unie van hemel en aarde door de hemelvaart hersteld, dat was voor hen niet een zin uit een preek, een formule uit een dogmatiek, maar dat was voor hen practijk der godzaligheid. Het: Ik met u, al de dagen! ging onmiddellijk bij de Hemelvaart in vervulling. Het woord van den Catechismus: Met Zijn Godheid, Majesteit, Genade en Geest wijkt Hij nimmermeer van ons! werd voor hen heerlijke realiteit.

Onder ons is helaas een andere beschouwing opgekomen, die het etiket van bijzondere vroomheid heeft ontvangen. Die beschouwing heeft een dikke streep getrokken door „alle de dagen“ en daarvoor ingevuld: „in mijn beste oogenblikken“! Niet op de presentie van den Koning, maar op het gedisponeerd-zijn van den onderdaan werd alle nadruk gelegd. Zeker, men was zich dat niet bewust. Men bleef lezen uit den Catechismus: dat Hij in ons de hemelsche gaven uitgiet! Maar, wij geloóven dat niet, broeders, neen, wij gelooven dat niet! Zoo gauw hetzelfde gezegd wordt in andere woorden, noemen wij zulk een spreker oppervlakkig. Ook stempelen wij hem wel als objectief. Hoogstens willen wij toegeven dat er weleens, sporadisch, een druppeltje van den hemel valt. Zie de practijk, roept men mij toe. Ja zeker, broeder, ik zie de practijk, ik zie met droefheid, de ontzettende practijk van ... mijn en uw ongelooft! Dat ongelooft, waarin wij — voorzooveel het aan ons staat — den band tusschen den Gezegenen Heere en Zijn Volk hebben doorgesneden. Ons ongelooft, waarin wij den Christus in den hemel ons ten goede daar, afhankelijk hebben gemaakt van de vroomheid van ons op aarde. Ons ongelooft, waardoor wij van Hemelsche werkelijkheden aardse mogelijkheden hebben gemaakt. Ons ongelooft, waarin wij dat tot driewerf herhaald alle in des Konings troonrede niet hebben gehoord. Onderwijst alle volken — hebben wij daar niet dikwijls van gemaakt: redt hier en daar een ziel? Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde — luidt onze lezing niet dikwijls zoo: Ik heb op aarde een spelonkje, een zaaltje, een kerkje? Toen moest dat troostvolle: al de dagen met u! óók wel verbleeken.

O, niet alleen de nationaal-socialist heeft het mandaat van de kerk voor de aarde geloofend! Niet eerst de socialist heeft gezongen: mijn volk zal eigen Heiland zijn! Neen, de eerste die haar mandaat voor deze aarde verloor heeft en daarmede Christus' Koningschap over de creatuur geloofend, het is de Gemeente, het zijn de geloovigen-zelven geweest. Alles werd op den hemel geschoven — wel verstaan op den hemel van het Idealisme, niet op dien hemel, waarin de Rijks-troon staat van den Christus-Koning. Alles werd op de ziel geschoven — maar niet op die ziel, waarin Christus de hemelsche gaven uitgiet! Van het apostolaat voor het leven, waarvan het machtige slot van het Marcus-evangelie gewaagt, werd weinig meer verstaan. Slangen zullen zij opnemen! sprak de Heere. Maar wij zeggen met een wijs gezicht: dit is een cobra en dat een boa-constrictor! Wij hebben het duizenden malen onze tegenstanders voor de voeten geworpen: gij rekt niet met het feit der zonde! Zeker, wij hadden daarin recht. Maar ach, hoe kan de Gezegenen Heere tot ons zeggen: gij rekt gansch en al niet met Mijn Verhooring! Wij hebben wel onzen Hemelvaartspsalm. Daar wij op Hemelvaartsdag niet zoo vaak ter kerk gaan, zingen wij hem bij Zondag 18 en 19. Verhoogt o poorten nu den boog! Daarbij denken wij aan den hemel. Ik ben geen exegeet, maar de lezing van Psalm 24 doet mij aan gansch iets anders denken. Het is de psalm van de theocratie: de áárde is des Heeren! Daarom moeten de poorten van Jebus, de oeroude deuren van dien heidenschen burcht zich openen voor den Koning der Eere! Noordzij teekent hierbij aan: Israël eischt den sterken Jebus-burcht op voor Zijn Almachtigen God. Heft dan uw hoofden op, gij poorten, ja verheft u, gij eeuwige deuren, dat de Koning der eere inga! N. B.

solum quod verbo Dei sint consentanea, verum etiam gratia potestatis et constituentis, ut quae sit ordinatio Dei ad id in verbo suo designata; voor de vertaling zie men de noot 1). Van eigen optreden van meerdere vergaderingen om zich in de plaats van kerkeraden te stellen, wordt hier in het geheel niet gerept. Als men echter zoo weinig nauwkeurig onderscheidt, kan men wel aankomen met een aantal z.g. bewijzen, maar beteekenen deze voor het punt in kwestie niets. Men moet bij zijn bewijzen zorg dragen te blijven bij de zaak, waarom het gaat.

Even weinig ter zake is Prof. Dr H. H. Kuypers verwijzing naar de „Synopsis purioris theologiae“, Disp. XLIX, § 58, 59, want daarin wordt slechts over het nemen van besluiten gehandeld, zooals duidelijk blijkt uit § 60, waarin staat: „Op de behandeling en beslissing van de ter synode voorgestelde zaken volgt de uitvoering, die bestaat in de zorg voor de inachtneming van de besloten zaken“. (Tractationem et conclusionem rerum propositarum in Synodo, Executio sequitur, quae est in procuracione observantiae rerum decretarum.) Dus eerst in § 60 wordt de behandeling der daadwerkelijke uitvoering begonnen, maar van daadwerkelijke wegschuiving van kerkeraden, en van een in de plaats van kerkeraden treden door meerdere vergaderingen, waarover het in het huidige geschil gaat, wordt ook daar niet gesproken. Doch in § 58 en 59 wordt gehandeld over het nemen van besluiten, vonnisgeving van schorsing en afzetting, welk recht van oordeelvorming en vonnisgeving nu echter niet in geschil is.

Ook faalt het beroep van Prof. Dr H. H. Kuypers op Dr A. Kuypers Sr. in „De Heraut“ van 15 Mei j.l. Want in de van hem uit zijn „Tractaat“ aangehaalde woorden spreekt hij in het geheel niet over zoodanige verdringing van kerkeraden door meerdere vergaderingen. Het puntje, waarom het thans gaat, is bij deze aanhaling uit het gezicht verloren. Het zou ook inderdaad vreemd moeten heeten, dat de man, die daarna zoo geweldig tegen zoodanig optreden van classes en synodes toornde, even tevoren zulk optreden als eisch van het Gereformeerde kerkrecht zou voorgesteld hebben.

Welk een ongerijmdheid kan men betoogen, wanneer men bij zijne redeneering en bewijsvoering niet scherp blijft letten op het punt in geschil.

Niet gelukkiger is Prof. Dr H. H. Kuypers met zijn beroep op Dr F. L. Rutgers. Hij haalt van dezen het werk aan, dat deze met Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman heeft uitgegeven: „De Rechtsbevoegdheid onzer plaatselijke kerken“, maar blijkbaar uit den eersten druk. In den tweeden echter, die duidelijker is, schrijven de auteurs: „Wel mag de classis of synode kerkeradsleden ontzetten van hun ambt zolang de Kerk in het verband staat; maar als de Kerk dat vonnis niet erkent, verblijft aan de gezamenlijke Kerken geen ander verweermiddel dan om deze Kerk van het verband af te snijden“, blz. 179. Uit die woorden zelve toch blijkt duidelijk, dat „ontzetten van hun ambt“ hier niet beteekent de uitvoering van een ontzettingsvonnis, waarover het geschil betreffende de Classis Drachten loopt, doch het uitspreken of vellen van een vonnis, waarover dat verschil juist niet gaat. Deze bedoeling van Dr F. L. Rutgers en Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman kan nog te meer blijken uit hunne terugverwijzing naar blz. 31², 37—42, 57 noot sub 5^e en 6^e. Ook dit beroep op Dr F. L. Rutgers mist dus goeden grond.

Wel kan Prof. Dr H. H. Kuypers zich beroepen op sommige daden onzer Vaders. Maar die moeten eerst juist zelve aan Gods Woord en de grondbeginselen van het Gereformeerde kerkrecht getoetst worden, vóór zij als voorbeeldig voor ons kerkelijk gedrag mogen gelden. Er moet nagegaan worden, voor hoever daarin verkeerde beschouwingen over de verhouding van kerk en staat nawerkten, en mogelijk meer wereldsche berekening en vleeschelijke machtssoefening werkten, dan de vreeze Gods en het inzicht in het recht en de bevoegdheid van Godswege.

Machtsbesef en rechtsbevoegdheid zijn twee.

Niet de daden onzer Vaders op zichzelf geven de regelen aan voor ons handelen op kerkelijk gebied, maar Gods Woord, en de grondbeginselen van het Gereformeerde kerkrecht.

De Kerkenorde is de grondslag van het rechtmatig kerkelijk handelen der kerken onderling. Binnen die perken moeten de kerken zich houden ook bij de onderlinge tuchtsoefening. Alle willekeur en ongeoorloofde machtsaanspraken zij geweerd. De meerdere kerkelijke

vergaderingen moeten zich niet gedragen als hiërarchische opperbesturen. Het Gereformeerde kerkrecht worde beleden, maar ook in alle kerkelijke handelingen der meerdere vergaderingen gevolgd in de praktijk.

S. GREIJANUS.

Geref. Kerken en Chr. Geref. Kerk.

Onze lezers zullen zich wel interesseeren voor den korten inhoud van een referaat, dat Ds M. Vreugdenhil voornemens is te houden op de algemeene ledenvergadering van de Refnistenorganisatie van F. Q. I. op Woensdag 15 Juni, in de groote aula der Theologische Hoogeschool te Kampen. In „Fax“ wordt daarvan volgende samenvatting gegeven:

I. Het is zeer te betreuren, dat de Synode der Chr. Geref. Kerk in Nederland van 1934 de vraag van Deputaten der Synode der Geref. Kerken in Nederland van 1933, „of zij bereid zijn samen te spreken, over hetgeen ons geschieden houdt en over de wijze, waarop de door God gewilde kerkelijke eenheid zou kunnen worden verkregen“ afwijzend beantwoord heeft, sprekende van een kerkrechtelijk, een confessioneel en een praktisch bezwaar tegen deze samenbrekking.

Gelukkig hebben Depp. der Chr. Geref. Syn. in opdracht hunner Synode de bezwaren in een nader rapport toegelicht, zoodat nu officiële gegevens ten dienste staan over de vraag, wat de Chr. Geref. verhindert met de Geref. tot kerkelijke eenheid te komen.

Dit rapport valt in 3 deelen uiteen: in een historisch gedeelte, een leerstellig gedeelte en praktische bezwaren.

II. De in het historisch gedeelte getrokken conclusie, dat de vereeniging der Chr. Geref. Kerk met de Doleerenden in 1892 een verloochening was van het standpunt der Afscheiding en een verlaten van de door Gods hand getrokken lijn van haar historie is onjuist.

Met dit oordeel „onjuist“ wordt niet ontkend, dat Afscheiding en Doleantie de vraag, of de Ned. Herv. Kerk een ware of valsche Kerk was, onderscheiden beantwoord hebben en dat er een niet te miskennen verschil was in beider wijze van reformatie, maar niettemin waren Afscheiding en Doleantie „een in alles, waar zij een in moesten zijn“ (Van Velzen).

III. De in het leerstellig gedeelte geuite bezwaren tegen het supra-lapsarisme en het daaruit voortvloeiend systeem, dat alom in de Geref. Kerken geleerd zou worden, worden gedragen:

- a. door een misverstand van de kwesties, die dat supra-lapsarisme aangaan;
- b. door het opleggen van enkeler gedachten aan de leer der Geref. Kerken;
- c. door een onvoldoende acht geven op de beslissingen van de Synode der Geref. Kerken in 1905.

Hier tegenover zij opgemerkt, dat het het goed recht is van de Chr. Geref. zich eerst goed te vergewissen over de leer der Geref. Kerken in deze zoo belangrijke vragen, en dat temeer, waar enkele uitdrukkingen in de beslissingen van genoemde Synode niet zoo scherp geformuleerd zijn als wel wenschelijk ware geweest.

IV. Aangaande de praktische bezwaren, die de gevolgen betreffen van de verbondsbeschouwing der Geref. Kerken en enkele artikelen door die Kerken in de Kerkorde opgenomen, kan vastgesteld worden:

- a. dat de eerste bezwaren, die zeer zeker gewettigd zouden zijn, als de veronderstelde verbondsbeschouwing de leer vormde van de Geref. Kerken, samenhangen met het sub III a, b en c genoemde;
 - b. dat de andere bezwaren toch van zeer geringe importantie zijn, gelet op de zoozeer geboden eenheid althans en dat ook in dezen voor een gedeelte weer uit het oog verloren wordt, dat de Geref. Kerken beoordeeld willen worden naar hun belijdenisgeschriften en niet naar de leeringen van particuliere personen.
- Hiermee wordt dus niet gezegd, dat deze bezwaren allen grond missen; vooral de uitbreiding van den bundel „Eenige gezangen“ had met het oog mede op eventuele vereeniging beter nagelaten kunnen worden, temeer waar in eigen kring toegegeven werd, dat het geen principiële zaak betrof.

V. Afgaande op het rapport, kan onze slotconclusie zijn, dat al zeer weinig aan de vereeniging in den weg staat en dat het zonde voor God is, deze breuk te laten voortbestaan.

Van onzen kant blijve men dan ook biddend arbeiden aan de vereeniging en werke mede aan het wegnemen van de misverstanden. Hierbij valle vooral de nadruk op het wegnemen van de misverstanden in de verbondsbeschouwing, doordat aangetoond wordt, dat de leer der Geref. Kerken de vastigheid van het verbond Gods handhaaft, maar waarbij ook alle misverstand zooveel mogelijk afgesneden worde, als zou het verbond Gods inhouden of veronderstellen wedergeboorte en verkiesing van al de bondelingen.

K. S.

Over bijzondere openbaringen.

Zooals in den laatsten tijd de neiging opkomt tot het beschermen van de mystiek, zoo komt ook krachtens innerlijke noodzaak die naar het verdedigen van het geloof in „bijzondere openbaringen“ wederom zich toonen. Menschen, die critiek op één of meer van Kuypers gedachten durven beantwoorden met holle klachten over „loslating“ van Kuypers en Bavinck, gaan soms hierin voor; d.w.z. ze geven op dit punt mede prijs, wat óók Kuypers met moeite weer heeft opgebouwd.

Het is daarom goed, in dezen weer eens een enkel woord van de oude gereformeerde theologie aan te halen. De gereformeerde theologen toch hebben tegen de theorie, welke bijzondere openbaringen noodig achtte, zeer sterk gewaarschuwd; en ze deden dat juist in hun behandeling van de leer der H. Schrift. Later zou

men de kwestie herleiden tot een vraagpunt van de leer des heils; maar de oude gereformeerden gingen een beteren kant uit: zij wilden geen heilsleer buiten de Schrift om, en wilden daarom óók deze aangelegenheid behandeld zien bij het hoofdstuk: de H. Schrift.

Eenstemmig zijn ze daarbij in de veroordeeling van het valsche Schriftgebruik, waarbij men ter verdediging van bijzondere openbaringen los van de letter der Schrift zich beriep op 2 Kor. 3:6. In deze overbekende plaats lezen we immers, dat de letter doodt, doch dat de Geest levend maakt. De „enthousiasten“, onder welke de verschillende mystieke richtingen met name van Dooperschen inslag uit den Reformatie-tijd te verstaan zijn — de enthousiasten beriepen zich op dit woord, ten bewijze, dat de letter der Schrift slechts een doode letter was, waarmee men alle kanten uit kon. De Schrift was h.i. ambidextra, dat wil ongeveer zeggen: ze was gelijk aan een rechter, die zich dienstbaar laat stellen aan de eene zoowel als aan de andere partij; men kon er twee kanten mee uit.

Hier tegenover nu stelden de gereformeerden eenstemmig, in de eerste plaats, dat de letter, waarvan 2 Kor. 3:6 sprake is, niet dood is, doch doodslaat, dat ze doodt; en dooden is toch geen handeling van een doode? Daarnaast merkten ze op, dat hier onder het woord „letter“ niet te verstaan was de letter der Schrift, doch de oudtestamentische wet. Het is niet onze taak, over de exegetische kwesties, die hier optreden, uitspraak te doen; doch wel mogen we er op wijzen, dat de gereformeerden van den nieuweren tijd in de kernvragen ten dezen het met de klassiek-gereformeerden eens zijn, en ook, dat nog onlangs in het nieuwste woordenboek op het N.T. er op gewezen is, dat volgens Paulus' voorstelling God het is, die met behulp der wet rechterlijk veroordeelen wil, „dooden“; en waar Hij dit door middel van de letter der wet gedaan heeft, daar blijkt deze letter juist bijzonder geschikt om datgene te doen, wat God er mee bereiken wil. Terecht wijst dan ook dit woordenboek er op, dat het schrift der wetstafel niet zonder meer als „letter“ mag worden vertaald; en dat de opvatting, volgens welke het grieksche woord zoómaar met „letter“ zou te vertalen zijn, maar al te zeer een verkeerde interpretatie van Paulus' brieven in de hand gewerkt heeft. Af te wijzen is z.i. elke spiritualistische interpretatie, alsof tegenover de letter der Schrift haar geest en tegenover het soomatische lichaam haar eigenlijke of meervoudige zin zou staan.

In ditzelfde verband nu keeren de gereformeerden van vroeger tijd zich heftig tegen alle enthousiasten, Schwentkeldianen en Wegelianen, ook waar laatstgenoemden een bevestigend antwoord plachten te geven op de vraag, of er naast en buiten Gods geschreven woord om nog een ander woord gegeven werd, dat dan niet geschreven was, een inwendig woord, zooals b.v. bijzondere geestverrukkingen, private openbaringen, gesprekken met engelen, droomen van God afkomstig, onmiddellijke stemmen van God, enz. Tegenover het „ja“ van de mystieken stelden de gereformeerden hun „neen“; en ze komen er tegen op, dat men aan zulke private openbaringen geloof hechten zal, alsof deze gelijke autoriteit zouden hebben als de Schrift, ja zelfs een autoriteit, hooger dan die der Schrift. De consequentie immers van dit standpunt zou dan hierop neerkomen, dat de Schrift zelf nog weer zulke bijzondere revelaties noodig had om te worden verstaan en begrepen. Maar zóó werd de vastheid ontzegd aan de Schrift en toegekend aan wat buiten haar omging. Het „proton pseudos“, de kernfout, van zulke gedachten zagen de gereformeerden hierin, dat men in dit voetspoor gaande de letter der Schrift dubbelzinnig zou achten, een regel die onvoldoende was en waar men niet op aan kon. En tegenover al dergelijke theorieën hielden zij vast aan den letterlijken zin der Schrift; en ook aan het recht om met behulp der Schrift verder te redeneeren, en conclusies te trekken juist uit wat Zij had gesproken. Niet uit zulke aparte „openbaringen“, doch uit de Schrift mocht men wettig concludeeren met behulp van syllogismen, verkregen uit discursief denken. Daarmede verviel dan meteen het verachtelijke woord, dat Thomas Münzer slechts voor den bijbel over had gehad met zijn: Bibel — Babel — Babel.

En wanneer er enthousiasten zijn en Herrnhutten, die met een beroep op 1 Joh. 2:20 en 27 van zichzelf beweerden, dat zij toch maar de zalving van den H. Geest hadden, de „zalving vanwege den Heilige“, waaronder dan h.i. juist het „inwendige licht“ te verstaan zou zijn, zulks dan weer in tegenstelling met het licht van den maar-geschréven-bijbel, dan stelden de gereformeerden daartegenover, dat onder die „zalving“ te verstaan waren geestelijke gaven van den H. Geest; daarmede werd echter in geen enkel opzicht de geloovige losgeweekt van de Schriftletter zelf: hij had immers deze gaven slechts verkregen onder inwerking van de Schriftletter? Trouwens, dezelfde brief, die over deze „zalving“ schreef, beval onophoudelijk den band aan het Woord aan, gelijk zij opmerkten.

Met dezelfde stelligheid opponeeren de gereformeerden ook nog tegen andere kwalificaties, die „de mystici“ van de Schrift dorsten geven. De Schrift, zoo merken de gereformeerde theologen op, was geen „Delphisch zwaard“, d.w.z. geen zwaard, waarvan de werking nog onzeker was. Ze was geen boek, waar men meer dan één kant mee uit kon; en ook was ze geen „was-sen neus“, die zich gevoegelijk liet aanpassen bij verschillende gelaatsvormen. Ze was een maatstaf, die niet meegaf, een maatstaf, niet van lood, maar van steen; niet week, maar hard; een maatstaf, die zich niet accommodeerde aan het materiaal dat te meten

was, doch geen men-staf diende. Het is onvast opvallen, dat deze gereformeerden den Heil „Waarsche de de Zalv-Brief van alsmede e Mystiek G-thousiaste commenta die ten ordinaire te bestrijf a.w., Pict mede naa Groningen synode, ra den inner nieuwe p handeld. En zoo in achter onder om gedaan v van bizon Wij blijve reeds herf de dogm mystiek (trekking de intuït schien oc vertoogen continuee

Een op

Eenige eerste ar mijn naa geschreve blad dit) Het is ni te komen hebben ge kunnen o gehad. Ge staan; m orgaan e rectificat recht het weer rak strijd wa heeft rec week de A heeft a afhandelt

(Alle Ds I

In ver een coll tinus; deze bel de vrag krijgen

De ge tinus ze van zijn Reeds steling e leven na Toch slissende

Op ee den tuh gen. Om den tuh boom. I „Hoe la Waaron eind va „Zoo“ den va weende zie, dan als van die zing op en li blikkelij gelaat l soms ki lijks pl geheel hoord. Ik or

1) Es komt den Synoden und Konzilien zu, Glaubensstreitigkeiten und Gewissensfälle amtlich zu entscheiden, Regeln und Anweisungen für die bessere Ordnung der öffentlichen Verehrung Gottes und der Leitung seiner Kirche festzusetzen, Klagen in Fällen schlechter Verwaltung entgegenzunehmen und aus amtlicher Vollmacht über sie zu entscheiden. Und diese Anordnungen und Entscheidungen sind, wenn sie mit dem Worte Gottes übereinstimmen, mit Ehrerbietung und Unterwerfung anzunehmen, nicht allein wegen ihrer Übereinstimmung mit dem Wort, sondern auch wegen der Vollmacht, aus der sie geschehen, als einer Ordnung Gottes, die dafür in seinem Wort getroffen ist. (Vertaling uit: D. Cajus Fabricius, Corpus Confessionum, Abt. 18, p. 153, 154.) Engelse vertaling, t.a.p.: It belongeth to Synods and Councils, ministerially to determine Controversies of Faith and Cases of Conscience; to set down Rules and Directions for the better ordering of the publick Worship of God, and Government of his Church; to receive Complaints in Cases of Mal-administration, and authoritatively to determine the same: Which Decrees and Determinations, if consonant to the Word of God, are to be received with Reverence and Submission; not only for their Agreement with the Word, but also for the Power whereby they are made, as being an Ordinance of God appointed thereunto in his Word. Acts 15, 19, 24, 27—31, Acts 16, 4. Matth. 18:17—20.

unt van de
neerden gin-
en heilsleer
en ook deze
oofdstuk: de

rdeeling van
verdediging
r der Schrift
kende plaats
dat de Geest
valke de ver-
van Dooper-
verstaan zijn
t woord, ten
s een doode
n. De Schrift
gen: ze was
r laat stellen
tij; men kon

neerden een-
ter, waarvan
doodslaat,
andeling van
it hier onder
de letter der
it is niet onze
der optreden,
er op wijzen,
m tijd in de
gereformeer-
het nieuwste
s, dat volgens
t behulp der
n"; en waar
wet gedaan
t bijzonder
vat God er
dan ook dit
wetstafel niet

vertaald; en
eksche woord
zijn, maar al
aulus' brieven
n is z.i. elke
over de letter
t soomatische
zin zou staan.
ereformeerden
enthousiasten,
t waar laatst-
chten te geven
chreven woord
dat dan niet
als b.v. bizon-
gen, gesprek-
afkomstig, on-
nover het „ja“
n hun „neen“;
zulke private
f deze gelijke
„ja zelfs een
e consequentie
op neerkomen,
dere revelaties
egrepen. Maar
Schrift en toe-
Het „proton
hten zagen de
etspoor gaande
hten, een regel
t op aan kon-
ielden zij vast
ook aan het
te redeneeren,
had gesproken,
doch uit de
en met behulp
denken. Daar-
jke woord, dat
ver had gehad

n Herrnhuters,
27 van zichzelf
lyng van den
den Heilige“,
dige licht“
n tegenstelling
ven-bijbel, dan
er, dat onder
ke gaven van
in geen enkel
chriftlietler zelf;
erregen onder
rwns, dezelfde
val onophoude-
zij opmerkten.
de gereformeer-
de „de mystici“
ift, zoo merken
„Delphisch
an de werking
vaar men meer
ze geen „was-
aanpassen bij
n maastaf,
van lood, maar
a maastaf, die
aal dat te meten

was, doch die omgekeerd de pretentie voerde, dat het-
geen men optrok en opbouwde door en aan dezen maat-
staf diende te worden beoordeeld.

Het is op deze gronden, dat zij tegenover allen
onvasten schijnmaatstaf der mystieken steeds weer
opriepen tot de gehoorzaamheid aan de H. Schrift. In
dezen geest wordt tegenover de Herrnhuters met hun
hierboven gereleveerde theorie over de „zalving vanwege
den Heilige“ het geschrift gesteld van D. Gerdes:
„Waarschouwend Verhoog tegen de Herrnhuters, raken-
de de Zalvinge der Gelovigen“; eveneens de „Herderlijke
Brief van Predikanten en Ouderlingen te Amsterdam“,
alsmede een geschrift van A. Voget: „Van de valsche
Mystieke Godtgeleertheit“, alsmede G. Kulenkamp: „En-
thousiastery der Herrnhuters“. De Moor in zijn bekenden
commentaar op a Marck zegt dan ook, dat „de mystici“,
die ten onrechte zich pïstisten noemen en die extra-
ordinaire openbaringen prefereren boven de Schrift,
te bestrijden zijn, waarvoor hij weer verwijst naar Voget,
a.w., Pictet, Cremer („Evangelische Zedenketen“), als-
mede naar een uitspraak der theologische faculteit van
Groningen in antwoord op een vraag eener Groningsche
synode, rakende de kwestie van de intuïtie (het instinct,
den innerlijken impuls), de goddelijke antwoorden en
nieuwe profetieën, waarover weer Driessen heeft ge-
handeld.

En zoo blijkt het, dat de wagen niet vooruit, doch
in achterwaartsche richting bewogen wordt, wanneer
onder ons aan deze Schriftwaardeering weer tekort-
gedaan wordt door betoogen, die soms aan de drijvers
van bijzondere openbaringen tegemoet willen komen.
Wij blijven dan ook waarschuwen tegen de richting, die
reeds herhaaldelijk in ons blad gesignaleerd werd, welke
de dogmatiek weer in verband wil zetten met de
mystiek (zie wat we verleden week opmerkten in be-
trekking tot Prof. Hepp); een richting, die reeds lang
de intuïtie heeft in bescherming genomen en die mis-
schien ook mede onder invloed daarvan professorale
vertoogen heeft helpen leveren over continue of ge-
continueerde bijzondere openbaring.

K. S.

Een opmerking van „De Heraut“.

Eenige weken geleden heeft „De Heraut“ in haar
eerste artikel over het „nieuwe kerkrecht“ ook even
mijn naam genoemd. Het liep daarbij over wat ik heb
geschreven over de Asser synode, waarmee ik volgens het
blad dit nieuwe kerkrecht reeds zou hebben aanvaard.
Het is niet zonder eenige moeite me gelukt, te weten
te komen, op welke uittaling van mij „De Heraut“ zal
hebben gedomd. We hebben althans enkele regels schrift
kunnen ontdekken, die het blad op het oog kan hebben
gehad. Gaarne zullen we op dit punt het blad te woord
staan; maar we zullen voor de goede orde aan dit
orgaan eerst de gelegenheid geven, de hoogmoedige
rectificatie aan te brengen, waarop Prof. Dr S. Greijdanus
recht heeft. Van hem toch schreef het blad iets, ook
weer rakende de Asser synode, dat met de feiten in
strijd was; en hoewel Prof. Greijdanus dit aanstonds
heeft rechtgezet, bleef in het nummer van verleden
week de rectificatie uit. Zoodra „De Heraut“ kwestie
A heeft afgewerkt, willen wij kwestie B met genoegen
afhandelen.

K. S.

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 28, Groningen.)

De bekeering van Augustinus.

In verband met het „krijgen van teksten“ wees
een collega mij op de bekeering van Augustinus;
hij meende, dat de wijze, waarop zich
deze bekeering toedroeg, eenig licht verschaft over
de vragen, die bij de bespreking van dat teksten-
krijgen aan de orde komen.

De geschiedenis dezer bekeering, zooals Augustinus
zelf die beschrijft in boek VIII, hoofdstuk 12
van zijn Belijdenissen, is bekend.

Reeds lang was er in Augustinus' leven de wor-
steling om de zonde los te laten en waarlijk te gaan
leven naar den Wil van God.

Toch kan hij er maar niet toe komen den be-
slissenden stap te doen.

Op een dag zat hij met zijn vriend Alypius in
den tuin, een prooi van heftige gemoedsbeweging-
en. Om zich uit te kunnen schreeuwen ging hij alleén
den tuin in en wierp zich neer onder een vijge-
boom. Daar weende hij en riep tot den Heere:
„Hoe lang, hoe lang? Morgen en weer morgen?
Waarom niet nu? Waarom niet in dit uur het
eind van mijn schande?“

„Zoo“ (en nu laat ik verder letterlijk de woor-
den van Augustinus volgen), „zoo zeide ik en
weende in de bittere verbrijzeling mijns harten. En
zie, daar hoorde ik uit een naburig huis een stem
als van een jongen of een meisje, dat weet ik niet,
die zingend sprak en dikwijls herhaalde: „Neem
op en lees, neem op en lees!“ En met een oogen-
blikkelijke wisseling van de uitdrukking op mijn
gelaat begon ik mij ingespannen te bezinnen, of
soms kinderen bij een of ander spel iets dergel-
ijks plegen te deunen. Maar het viel mij in het
geheel niet in, die woorden ergens te hebben ge-
hoord.

Ik onderdrukte den aandrang der tranen en

stond op, geen anderen uitleg gevend, dan dat mij
werd bevolen van Godswege, de Schrift te openen
en het eerste hoofdstuk, dat ik vond, te lezen. Ik
had immers van Antonius gehoord, dat deze door de
voorlezing van het Evangelie, bij welke hij toe-
vallig was gekomen, zich liet vermanen, als werd
het hem gezegd, wat voorgelezen werd: „Ga heen,
verkoop al wat gij hebt, geef het aan de armen
en gij zult een schat hebben in de hemelen, en
kom dan en volg mij.“ Door zulk een godsspraak
had hij zich terstond tot God bekeerd.

Ijlings keerde ik alzoo terug naar de plaats,
waar Alypius zat. Daar had ik immers het boek
van den Apostel neergelegd, toen ik vandaar was
opgestaan.

Ik greep het, deed het open, en las stil de plaats,
waarop het eerst mijn oogen vielen: „Niet in
drinkgelagen en dronkenschap, niet in slaapkamers
en ontuchtigheden, niet in twist en naijver; maar
bekleedt u met den Heere Jezus Christus en ver-
zorgt het vleesch niet in wellustigheden“.

Verder wilde ik niet lezen; het was ook niet
noodig. Terstond immers met het lezen van dezen
zin, stroomde de zekerheid als een licht in mijn
hart, en alle duisternissen van twijfel vluchtten
uileen!“

Tot zoover het verhaal van Augustinus.

Enkele dingen wil ik hierbij opmerken.

a. Van teksten krijgen in den zin, waarin ik dat
bestreden heb, is hier geen sprake.

Het Woord, dat Augustinus aangreep en tot de
beslissing bracht, leest hij uit de Schrift. Niet
door een directe inspraak, maar door de Schrift
spreekt God tot hem.

Voor dat zoo maar krijgen van een tekst zal
men zich op deze geschiedenis zeker niet kunnen
beroepen.

b. Het eenige, wat uit dit voorval zou kunnen
blijken is, dat God, door Zijn Voorzienige leiding,
somslieds een mensch, bij het lezen van —, of het
luisteren naar Zijn Woord, bij een juist voor hem
in zijn omstandigheid passend Schriftgedeelte be-
palen kan.

Natuurlijk is dat zoo.

Zou Hij niet het slaan van een klok, het ritselen
van een blad, een lied van een kind kunnen ge-
bruiken om mij er toe te brengen Zijn Woord open
te slaan?

Zou Hij, Die alles bestuurt, ook niet den
Bijbel open kunnen laten vallen bij zulk een tekst
als ik juist op dat oogenblik behoef?

Maar, nog eens, dat is niet het direct inspreken
in mijn hart van een waarheid, die in het Woord
voor mij reeds te vinden is.

c. Maar nu zou ik willen vragen: doen wij er
goed aan, wat Augustinus hier van zichzelf ver-
telt, zoo maar critiekloos, als normatief aan te
nemen?

Ik voor mij, het moge wat eigenwijs klinken,
ben daar toch wat huiverig voor.

Het spreekt vanzelf, dat ik hiermee niet bedoel
te zeggen, dat ik er aan twijfel of Augustinus
wel naar waarheid weergeeft wat hem is over-
komen.

Voor mij is het de vraag of wij, wat de kerk-
vader hier vertelt, wel kunnen aanvaarden als:
„Schriftuurlijke bevinding“.

Waarom bestond toch deze bekeering van Augus-
tinus? Of, met andere woorden, waartoe werd
hij bekeerd?

In het slot van hetzelfde hoofdstuk, als waarin
hij het pas verhaalde gebeuren vertelt, zegt hij:
„Gij hebt mij immers tot U bekeerd, zoodat ik
naar geen vrouw meer vroeg, noch naar eenige
verwachting, die deze wereld wekt“.

Augustinus kwam er door zijn bekeering toe, te
breken niet slechts met de zonde van ontucht,
maar ook met het huwelijk en met alle „aardsche“
genieting. M.a.w., hij is bekeerd tot het monniken-
ideaal.

Nu is dat in het algemeen zeker niet Schriftuur-
lijk, om dat te zien als Godzaligheid bij uit-
nemendheid.

Van een monniken-ideaal weet Gods Woord niet.
Maar in het bijzonder bij Augustinus was deze
houding zeker niet goed.

Hij had geleefd met een meisje, bij wie hij een
zoon had.

Omdat zij een „echt“ huwelijk in den weg stond,
had hij zich van haar losgemaakt.

Zij was naar Afrika teruggekeerd, Gode belo-
vende, dat zij van geen anderen man zou willen
weten, dan van Augustinus; hun zoon bleef bij
Augustinus achter. Was het nu niet zonder meer
roeping van Augustinus geweest met dit meisje te
trouwen?

Was dat nu waarachtige vroomheid om haar te
laten voor wat zij was en zelf als coelibatair zijn
pad te gaan? Was dat Schriftuurlijk?

En nu zal men zeggen: „ja, maar gij vergeet,
dat Augustinus in dat opzicht kind van zijn tijd
was; men meende toen, dat dit de ware vroom-
heid was en zoo kwam het, dat bij Augustinus
de bekeering, die waarachtige bekeering leidde
tot zulk een leven.“

Het echte in die bekeering was van God, de
gestalte, die zijn bekeering aannam, was vrucht
van den geest des tijds“.

Daar zit in die redeneering iets waars.

In elk tijd zal het leven van Gods kind, ook
bij waarachtige bekeering, het kenmerk dragen
van den tijd, waarin men leeft.

Maar, is het hier toch niet iets anders?

Wat Augustinus hier vertelt van het wonderlijk
vinden van dien tekst, wortelt in die eigenaardige,
ascetische beschouwing der dingen en leidt tot
een sterk ascetische levenshouding.

Is Augustinus hierdoor niet mee geworden de
vader van dat Roomsche ascetisme, waarmee de
kerkhervormers, toen zij weer leerden luisteren
naar het Woord, kinderlijk en onbevangen, hebben
gebroken?

Is dat niet iets, dat ons vanzelf doet vragen, of
wij in die buitengewone dingen, die Augustinus'
bekeering begeleiden, wel te doen hebben met
buitengewone leidingen van Gods Voorzienigheid?

Treden hier niet veel meer verschijnselen op,
die vrucht zijn van het feit, dat Augustinus, in
heel zijn bekeeringsstrijd, veel meer gedreven is
door menselijke beschouwingen, dan door de
klare taal der Schrift?

Kreeg zoodoende die strijd bij Augustinus geen
onschriftuurlijke verwickelingen om zoo te leiden
tot een ontknooping, die, in den grond echt, toch
zoo veel onschriftuurlijks aan zich had, dat men
zéer, zéer voorzichtig moet zijn, met daaraan een
normatieve waarde toe te kennen, door te zeggen:
„ja, zoo kan het ook, dat is ook een weg, dien
God met Zijn kinderen houdt“?

Is het niet beter te wijzen op het gevaar, dat in
een dergelijk gebeuren schuilt, het gevaar van
eigenzinnig toepassen van Woorden Gods, en er
op aan te dringen, dat men toch van stonden aan
buige, kinderlijk en eenvoudig, voor het Woord?

In elk geval, hoe men de dingen hier ook ziet,
iets, waarmee te verdedigen zou zijn het krijgen
van teksten, ligt in deze bekeeringsgeschiedenis
zeker niet.

D. v. D.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Rationalisatie en Mechanisatie.

III.

In het vorige artikel is reeds opgemerkt, dat
tengevolge van de rationalisatie en mechanisatie
verschuivingen op het gebied der voortbrenging
zijn opgetreden, die aanvankelijk gunstige resul-
taten gedeeltelijk hebben teniet gedaan.

Mr Colenbrander betoogde in zijn artikel in
„A.R. Staatskunde“ (vierde kwartaal 1937), dat
de ontwikkeling der techniek in het algemeen geen
nadeelige gevolgen voor de werkgelegenheid had
behoeven te hebben, indien „niet diverse andere
factoren“ hun werking hadden uitgeoefend. Zoo
bijvoorbeeld de ontwikking van het wereldhan-
delsverkeer, de industrialisatie van landen, die tot
voor kort als zoodanig op de markt geen rol
speelden, de intrede van de ongehuwde vrouw in
het productieproces (waardoor in elk geval vol-
wassen mannen werkloos werden), de arbeidsduur
en enkele andere.

Ons bezwaar gold de gespatieerde uitdrukking.
Het is o.i. verkeerd om hier van „andere
factoren“ te spreken. Want hun werking is het directe
gevolg van de rationalisatie en mechanisatie.

Het is niet onze bedoeling om in deze artikelen
uitvoerig over de twee eerste factoren te hande-
len. (Er bestaat trouwens tusschen die beide in-
nige samenhang). Wij hopen elders daarover meer
te schrijven. Enkele opmerkingen mogen hier vol-
doen.

De ontwikkeling der theoretische en toegepaste
natuurwetenschappen heeft het mogelijk gemaakt
om geheel nieuwe grondstoffen voor de vervaardig-
ing van afgewerkte producten te gebruiken. Ver-
schillende landen, die tot dusverre arm aan grond-
stoffen waren, kunnen nu materiaal van „eigen
bodem“ verwerken, en hebben daardoor veel min-
der behoefte aan de producten hunner vroegere
leveranciers. Zelfs wanneer de normale handels-
betrekkingen hersteld zouden worden, zullen de
nieuwere industrieën blijven bestaan. Zij leveren
dikwijls volwaardige artikelen, die uit het leven
der voortbrenging niet meer weggedacht kunnen
worden. We noemen slechts de stapelvezels en de
kunstharzen. Daarom is het zelfs de vraag of het
ooit tot volledig herstel der „normale handels-
betrekkingen“ zal komen.

Nu kan hiertegenover worden ingebracht, dat
de fabricage van de hier bedoelde stoffen (die
alleen, zooals trouwens bij elk chemisch proces,
oeconomisch mogelijk is door toepassing van vol-
ledige mechanisatie) toch bedoelt het „levenspeil“
te verhoogen, en daarin, althans gedeeltelijk, ook
geslaagd is.

In zekeren zin aanvaarden wij deze bedenking.
Men worde echter bij de beoordeeling van het ge-
entameerde probleem niet al te sterk geboeid door
de veelsoortige, veelvormige en veelvorige klee-
ding van den tegenwoordigen tijd, noch door het
prachtige materiaal, dat de persen der kunst-
harsenfabrieken — radio„kasten“, de accessoria
der auto's, sieraden, enzovoorts — verlaat. Want
de vervaardiging van talrijke zoogenaamde syn-